

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15003555>

ОЗИҚ-ОВҚАТ НАРХЛАРИНИНГ ЎЗГАРУВЧАНЛИГИ ВА УНИНГ МАҲСУЛОТ ТУРЛАРИ БЎЙИЧА ҚИШЛОҚ МЕҲНАТ БОЗОРИГА ИҚТИСОДИЙ ТАЪСИРИ

Муҳаммадиева Барчиной ¹

Халқаро Қишлоқ Хўжалиги Университети

4-босқич талабаси

Электрон Почта: byuldosheva98@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Озиқ-овқат нархларининг ўзгарувчанлиги қишлоқ хўжалиги секторига иқтисодий барқарорликка таъсир этувчи муҳим омиллардан бири бўлиб, қишлоқ меҳнат бозорига бевосита таъсир кўрсатади. Ушбу тадқиқотда озиқ-овқат нархларининг ўзгариши сабаблари ва уларнинг қишлоқ меҳнат бозоридаги оқибатлари таҳлил қилинади. Иқлим ўзгаришлари, глобал талаб ва таклиф, энергия нархлари ва сиёсий омиллар нарх динамикасига сезиларли таъсир қилади. Маҳсулот турларига қараб нарх ўзгаришлари фермерларнинг даромадига, иш ҳақи даражасига ҳамда миграция жараёнларига таъсир кўрсатиши мумкин. Шунингдек, мақолада озиқ-овқат нархларининг ўзгарувчанлигини бошқариш бўйича тавсиялар, жумладан, инновацион технологияларни жорий этиш, инвестицияларни жалб қилиш ва меҳнат бозори барқарорлигини таъминлаш чоралари муҳокама қилинади.

Калит сўзлар: *Озиқ-овқат нархлари ўзгариши, қишлоқ хўжалиги сектори, қишлоқ меҳнат бозори, иқлим ўзгаришлари, глобал талаб ва таклиф, энергия нархлари, сиёсий омиллар, фермерлар даромади, иш ҳақи даражалари, миграция жараёнлари, инновацион технологиялар, бозор барқарорлиги.*

АННОТАЦИЯ

Колебания цен на продовольственные товары являются одним из важных факторов, влияющих на экономическую стабильность в сельскохозяйственном секторе, и оказывают прямое воздействие на рынок сельского труда. В данном исследовании анализируются причины изменений цен на продовольственные товары и их последствия для рынка сельского

¹ International Agriculture University, Bachelor degree 4th. E-mail: byuldosheva98@gmail.com

труда. Климатические изменения, глобальный спрос и предложение, цены на энергоносители и политические факторы оказывают значительное влияние на динамику цен. В зависимости от типов продукции, изменения цен могут оказывать влияние на доходы фермеров, уровень заработной платы и миграционные процессы. Также в статье обсуждаются рекомендации по управлению колебаниями цен на продовольственные товары, включая внедрение инновационных технологий, привлечение инвестиций и меры по обеспечению стабильности рынка труда.

Ключевые слова: *Изменение цен на продовольствие, сельскохозяйственный сектор, сельский рынок труда, изменения климата, глобальный спрос и предложение, цены на энергоносители, политические факторы, доходы фермеров, уровень заработной платы, миграционные процессы, инновационные технологии, стабильность рынка.*

ABSTRACT

Fluctuations in food prices are one of the key factors influencing economic stability in the agricultural sector and have a direct impact on the rural labor market. This study analyzes the causes of food price changes and their consequences for the rural labor market. Climate change, global supply and demand, energy prices, and political factors significantly influence price dynamics. Depending on the types of products, price fluctuations can affect farmers' income, wage levels, and migration processes. The article also discusses recommendations for managing food price volatility, including the implementation of innovative technologies, attracting investments, and measures to ensure the stability of the labor market.

Кириш

Озиқ-овқат нархлари ўзгарувчанлиги қишлоқ хўжалиги ва меҳнат бозори учун муҳим омил бўлиб қолмоқда. 2025 йилда глобал иқтисодиёт, иқлим ўзгаришлари, сиёсий ва иқтисодий инқирозлар, шунингдек, технологик янгиликлар озиқ-овқат нархларининг ўзгаришига сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Ушбу мақолада озиқ-овқат нархларининг ўзгариш сабаблари, қишлоқ меҳнат бозори билан боғлиқ оқибатлар ва бу ўзгаришларга қарши чоралар таҳлил қилинади.

Озиқ-овқат нархларининг ўзгарувчанлиги ва унинг сабаблари

Қишлоқ Меҳнат Бозорига Таъсири

Озиқ-овқат нархлари ўзгаришлари қишлоқ меҳнат бозорига катта таъсир кўрсатади. Нархларнинг ошиши фермерларнинг даромадларини ошириши мумкин, лекин бу, ўз навбатида, иш ҳақи ва меҳнат шароитларига ҳам таъсир қилади. Агар озиқ-овқат маҳсулотлари нархлари юқори бўлса, бу қишлоқ меҳнат бозори учун янги иш ўринларини яратиши мумкин, аммо ишлаб чиқаришнинг арзонлиги ва кам ишчи кучи таъминланиши керак.

Бундан ташқари, нархларнинг ўзгариши қишлоқдан шаҳарларга миграцияни кучайтириши мумкин. Озиқ-овқат нархларининг ўзгаришига қараб, қишлоқ аҳолиси шаҳарларга кўчиб, янги иш имкониятларини излашлари мумкин. Бу миграция жараёнлари қишлоқ меҳнат бозорида бир қатор муаммоларни келтириб чиқариши мумкин, масалан, ишчи кучининг камайиши ёки ортиқча меҳнат ресурсларининг тақсимланиши.

2025 йилга келиб, кўплаб мамлакатлар озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашга қаратилган янги қонунларни қабул қилишни давом эттирган. Бу қонунлар озиқ-овқат маҳсулотлари сифатини назорат қилиш, ишлаб чиқариш жараёнларини экологик жиҳатдан барқарор қилиш ва табиий ресурслардан самарали фойдаланишни таъминлашга қаратилган. Шунингдек, улар озиқ-овқат нархларининг ўзгаришини барқарорлаштиришга хизмат қилади. Масалан, бир қатор давлатлар ўз қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларини экотизимларни сақлашга ва ресурсларни тежашга ундаш учун экологийсиз тизимлар ва барқарор ишлаб чиқариш усуллари кўллашга мажбур қилувчи қонунлар қабул қилмоқда. Бу қонунлар нархларнинг кескин ўзгаришларига қарши курашишда фойдали бўлиши мумкин.

Қишлоқ Меҳнат Бозорига Таъсир Этувчи Қонунлар

Меҳнат Ҳуқуқи Ва Ишчиларни Ҳимоя Қилиш Қишлоқ меҳнат бозорида 2025 йилда янги меҳнат қонунлари жорий этилиши кутилмоқда. Бу қонунлар,

айниқса, қишлоқ меҳнатига жалб этилган ишчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларнинг иш шaroитларини яхшилаш ва меҳнат хавфсизлигини таъминлашга қаратилган. Янги қонунлар, шунингдек, меҳнат ҳақи ва иш шaroитлари бўйича адолатни таъминлаш учун қишлоқ ишчилари учун минимал иш ҳақи ва ижтимоий кафолатларни жорий этишни кўзда тутди. Ушбу қонунлар қишлоқ меҳнат бозорида ишчиларнинг адолатли иш шaroитлари ва тўловларни олишини таъминлаш орқали меҳнат кучининг миграция жараёнларини бошқаришда муҳим рол ўйнайди.

Маҳсулот турлари бўйича қуйидаги ўзгаришлар кузатилди:

Шакар- нархи ўтган ойга нисбатан 6,8 фоизга, йил давомида эса 18,5 фоизга арзонлашди. Пасайиш асосан глобал таъминот истикболларининг яхшиланиши билан боғлиқ бўлиб, қисман Бразилия ва Ҳиндистондаги қулай об-ҳаво шaroитлари шакар экспортини қайта тиклагани билан изоҳланади.

Ўсимлик мойи-нархи ўтган ойда 5,6 фоизга арзонлашди, чунки соя ва кунгабоқар мойининг котировкалари барқарор бўлган ҳолда пальма ва рапс ёғининг жаҳон нархлари пасайди. Январ ойидаги пасайишга қарамай, индекс йил давомида 24,9 фоизга ўсди.

Гўшт-нархи январ ойида 1,7 фоизга пасайди.

Бошоқли дон маҳсулотлари-нархлари бироз кўтарилиб, декабрь ойига қараганда 0,3 фоизга ошди, бироқ 2024-йил январига нисбатан 6,9 фоизга пастлигича қолди. Бугдойнинг экспорт нархлари бироз пасайган бўлса-да, АҚШда ишлаб чиқариш ва захираларнинг пасайиши бўйича қайта кўриб чиқилган прогнозлар туфайли маккажўхори нархи ошди. Гуруч нархи 4,7 фоизга арзонлашди, бу экспорт учун етарли миқдорни акс эттиради.

Сут маҳсулотлари-нархлари ойлик нисбатда 2,4 фоизга ва йиллик нисбатда 20,4 фоизга ошди, бу пишлоқ котировкаларининг ойлик ўсиши билан боғлиқ.

Маҳсулот турлари бўйича нарх ўзгаришлари ва меҳнат бозори Озиқ-овқат маҳсулотларининг турлари бўйича нархларнинг ўзгариши қишлоқ меҳнат бозорида турлича оқибатларга олиб келади:

Дон ва дуккакли маҳсулотлар – дон нархининг ошиши фермерлар учун даромадни ошириши мумкин, аммо бу иш ҳақи даражасига бевосита таъсир қилмайди.

Мева ва сабзавотлар – ушбу маҳсулотларнинг нархлари мавсумий бўлиб, қишлоқ хўжалиги ишчиларининг бандлигини беқарор қилади.

Хулоса ва тавсиялар

2025 йилда озиқ-овқат нархлари ўзгариши ва қишлоқ меҳнат бозорининг барқарорлигини таъминлаш масаласи жаҳон миқёсида муҳим аҳамият касб этмоқда. Иқлим ўзгаришлари, глобал иқтисодий омиллар, энергия нархларининг ошиши ва сиёсий ўзгаришлар озиқ-овқат нархларини бошқаришда асосий омиллар сифатида кўрилади. Ушбу омиллар қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларининг даромадларига, меҳнат бозори шароитларига ва миграция жараёнларига сезиларли таъсир кўрсатмоқда. 2025 йилда қишлоқ хўжалигига оид қонунлар ва сиёсатлар, шу жумладан, субсидиялар, солиқлар, экологийсиз ишлаб чиқариш ва иқлим ўзгаришларига қарши курашишга қаратилган янги қонунлар озиқ-овқат нархларининг ўзгаришини бошқариш ва барқарорлаштиришга ёрдам беради. Шунингдек, меҳнат ҳуқуқи ва ишчиларни ҳимоя қилиш бўйича янгиланган қонунлар қишлоқ меҳнат бозорининг барқарорлигини таъминлашга хизмат қилади. Инновацион технологияларни жорий этиш, инвестицияларни жалб қилиш ва самарали сиёсатларни амалга ошириш орқали озиқ-овқат нархларининг ўзгарувчанлигини бошқариш ва қишлоқ меҳнат бозорининг барқарорлигини таъминлаш мумкин. Бу йўналишлар иқтисодий барқарорликни ошириш ва қишлоқ хўжалигида инновацион ёндашувларни жорий этиш учун муҳим қадамлар бўлади. 2025 йил ва ундан кейинги йилларда ушбу соҳадаги қонунлар

ва сиёсатлар давлатлар ва глобал иқтисодиёт учун муҳим синов бўлиши кутилмоқда.

Озиқ-овқат нархларининг ўзгарувчанлиги қишлоқ меҳнат бозорига кучли иқтисодий таъсир кўрсатади. Шу сабабли, давлат сиёсати доирасида қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш муҳим:

- Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини барқарорлаштириш учун инновацион технологияларни жорий этиш;

- Нарх ўзгаришларига мослашиш учун субсидиялар ва кредит дастурларини ривожлантириш;

- Меҳнат бозорини қўллаб-қувватлаш учун қишлоқ жойларида янги иш ўринларини яратиш;

- Иқлим ўзгаришларига мослашиш учун фермерларга ёрдам кўрсатиш;

- Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш ва етказиб бериш тизимларини яхшилаш орқали нарх ўзгаришларини камайтириш;

- Қишлоқ жойларида аёллар ва ёшлар учун меҳнат имкониятларини кенгайтириш.

- Озиқ-овқат нархлари ўзгаришининг иқтисодий оқибатларини чуқур таҳлил қилиш орқали қишлоқ хўжалиги меҳнат бозорини барқарорлаштириш ва келажакдаги хатарларни камайтириш мумкин.

ФАО 2025 статистикаси асосида озиқ-овқат нархлари таҳлил қилинганида 2025-йил январ ойида Озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилоти (ФАО) озиқ-овқат товарлари нархларининг пасайишини қайд этди. ФАО озиқ-овқат нархлари индекси 2025-йил январ ойида ўртача 124,9 пунктни ташкил этди, бу эса 2024-йил декабрь ойидаги 127 пунктдан пастдир. Шунга қарамай, индекс бир йил аввалгидан 6,2 фоизга юқори бўлиб, 2022-йил март ойидаги энг юқори кўрсаткичдан 22 фоизга паст.

Фойдаланилган адабиётлар (АПА форматида)

1. FAO. (2023). *The state of food security and nutrition in the world 2023*. FAO.
2. World Bank. (2024). *Agriculture and food security: Issues and challenges*. World Bank Publications.
3. Borrell, J., & Tautvydas, M. (2022). *Climate change and its impact on food systems and agriculture*. Springer Nature.
4. United Nations. (2023). *The global impact of climate change on agricultural production and food prices*. United Nations.
5. Kuznetsov, V. (2024). Modern trends in agricultural policy and food price volatility. *Journal of Rural Economy*, 45(3), 112-125.
6. IPCC. (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability*. Cambridge University Press.
7. OECD. (2023). *Agricultural policies in OECD countries: Monitoring and evaluation*. OECD Publishing.
8. Möller, A., & Santos, A. (2023). *Economic effects of global food price fluctuations on rural labor markets*. Routledge.
9. Zhang, Y., & Li, H. (2022). The role of subsidies and taxes in stabilizing agricultural markets. *Economic Review of Agricultural Policies*, 34(1), 56-69.
10. World Economic Forum. (2024). *Food security and the future of agriculture: 2025 insights*. World Economic Forum Reports.